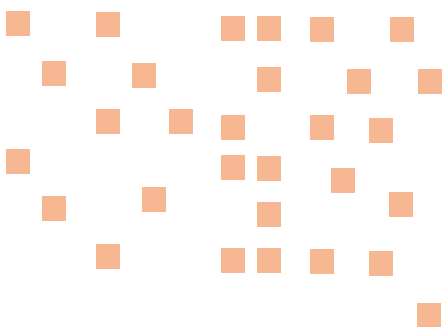

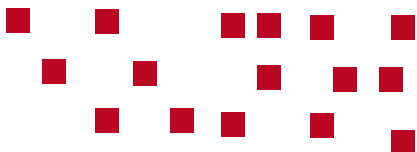
IRAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej.**

**DPU-WIKP-424/212/2024
24.04.2024**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Iraniu.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: ok. 87.590.873 (dane z 2023 r.) ^[1]

Skład etniczny: Persowie (ok. 61%), Azerowie (16%), Kurdowie (10%), Lurowie (6%), Beludżowie i Arabowie (po 2%), Turkmeni i plemiona tureckie (ok. 2%), inne grupy nomadów (ok. 1%), a także Ormianie, Asyryjczycy i Afro-Irańczycy. ^[2]

Skład religijny: muzułmanie: 94,4%-98,5% (w tym szyici: 90-95%, sunnici: 5-10%), chrześcijanie 0,7%, Bahaci 0,3%, osoby niewierzące 0,3%, inni (w tym zaratusztrianie, żydzi, wyznawcy hinduizmu) 0.2%. ^{[3][4]}

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Iran jest republiką islamską realizującą trójpodział władzy, jednakże nadrzędna rola w kierowaniu państwem zarezerwowana jest dla rahbara, czyli Przywódcy Rewolucji Islamskiej. ^{[5][6][7]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Iran podzielony jest na 31 prowincji (ostanów). Prowincje dzielą się na podprowincje (powiaty – pers. shahrestān), w ramach których wyodrębnia się gminy miejskie (pers. bakhsh) oraz gminy wiejskie (pers. dehestān). ^[8]

¹ CIA, The World Factbook. 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

² Minority Rights Group International, World Directory of Minorities and Indigenous People, Iran, 12.2017, <https://minorityrights.org/country/iran/>

³ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

⁴ USDOS – US Department of State, 2022 Report on International Religious Freedom: Iran, 15.05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091857.html>

⁵ BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>

⁶ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

⁷ Warsaw Institute, Irańska scena polityczna, 24.06.2021, <https://warsawinstitute.org/pl/iranska-scena-polityczna/>

⁸ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

Źródło: Wikimedia Commons

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Najwyższą władzę w państwie sprawuje przedstawiciel władz religijnych – Najwyższy Przywódca, którym jest od 4 czerwca 1989 r. **Ajatollah Ali Hoseini Chamenei**. Wyznacza on m.in. zwierzchników sądów, armii, telewizji i radia. Zatwierdza wybór prezydenta Iranu. Wyznacza również sześciu członków z dwunastoosobowej Rady Strażników Rewolucji, tj. bardzo wpływowego organu państwowego, który zatwierdza wszelkie ustawy i który może zawetować udział poszczególnych kandydatów w wyborach. ^{[9][10]}

Prezydent, który pełni rolę szefa rządu Islamskiej Republiki Iranu, jest wybierany na 4 letnią kadencję, z możliwością jednej konsekwentnej reelekcji i ewentualnej ponownej reelekcji w późniejszym terminie, w wyborach bezpośrednich, w dwóch turach (jeśli jest taka potrzeba), przez większość absolutną. ^[11]

Ostatnie wybory prezydenckie odbyły się w Iranie 18 czerwca 2021 r. Wygrał je (przy niskiej frekwencji, spowodowanej między innymi wcześniejszą dyskwalifikacją

⁹ BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>

¹⁰ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

¹¹ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

umiarkowanych kandydatów i ogólną apatią wyborców) ^[12] szyicki duchowny blisko związany z Najwyższym Przywódcą A. Chamenei – **Ebrahim Raisi**. Otrzymał ok. 62% głosów. Zastąpił on dotychczasowego prezydenta Iranu (urzędującego od 2013 r.), którym był również duchowny Hasan Rouhani, ale o poglądach określanych jako relatywnie umiarkowane. ^[13]

Pierwszym wiceprezydentem w sierpniu 2021 r. został **Mohammad Mochber**. ^[14]

Rząd i premier. Rada Ministrów wybierana przez Prezydenta. Najwyższy przywódca ma pewną kontrolę nad nominacjami do kilku ministerstw. ^[15]

Parlament i wybory parlamentarne. Władzę ustawodawczą w Iranie sprawuje jednoizbowy parlament, tj. Islamskie Zgromadzenie Konsultatywne (pers. Majles-e Shura-ye Eslami), w którym zasiada 290 członków wybieranych w wyborach powszechnych na 4 letnią kadencję. Nad zgodnością uchwalonych przez parlament ustaw z zasadami islamu czuwa Rada Strażników Konstytucji złożona z 12 teologów i prawników. Ewentualne spory między parlamentem i Radą Strażników rozstrzyga 31-osobowa Rada Arbitrażowa, której werdykt jest ostateczny. ^{[16][17]}

Ostatnie wybory do Islamskiego Zgromadzenia Konsultatywnego odbyły się (pierwsza tura) 1 marca 2024 r., w której wybranych zostało 245 mandatów. ^[18] O miejsce w parlamencie ubiegało się ponad 15 tys. kandydatów. Wyborom towarzyszyło głosowanie do 88-osobowego Zgromadzenia Ekspertów. ^[19] W ostatnich wyborach parlamentarnych w Iranie udział wzięło jedynie 40,6 proc. uprawnionych do głosowania. Tym samym osiągnięto najniższą frekwencję w historii. ^[20]

Większość zwycięskich kandydatów uważa się za konserwatywnych, niezachwianie lojalnych wobec islamskiego systemu rządzącego i sprzeciwiających się swobodom politycznym oraz społecznym. ^[21] Druga tura wyborów dot. pozostałych 45 mandatów, odbędzie się 10 maja 2024 r. ^[22]

Kolejne wybory parlamentarne przewidziane są na 2028 r. ^[23]

¹² Frekwencja wyniosła ok. 49% i była najniższa od 1979 r. Duży też był odsetek wrzuconych do urn pustych kart do głosowania, cyt. za: BBC, Iran's Ebrahim Raisi: The hardline cleric who became president, 05.08.2021, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57421235>

¹³ ACLED, Regional Overview: Middle East 12-18 June 2021, 23.06.2021, <https://acleddata.com/2021/06/23/regional-overview-middle-east12-18-june-2021/>

¹⁴ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

¹⁵ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

¹⁶ Al Jazeera, 11.09.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/iranians-head-polls-delayed-runoff-parliamentary-vote-200911072447463.html>

¹⁷ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

¹⁸ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

¹⁹ Forsal, Wybory parlamentarne w Iranie. Najniższa frekwencja w historii?, 02.03.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9446554,wybory-parlamentarne-w-iranie-najnizsza-frekwencja-w-historii.html>

²⁰ Eroactiv, Wybory w Iranie z najniższą frekwencją w historii. Irańczycy zbojkotowali głosowanie, 02.03.2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>

²¹ BBC, Iran elections: Record low turnout in polls as hardliners win, 04.03.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>

²² CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

²³ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

SYSTEM PRAWNY

W Iranie obowiązuje religijny system prawny oparty na prawie świeckim i islamskim.^[24]

KARA ŚMIERCI

Iran jest krajem, w którym jest orzekana oraz wykonywana kara śmierci. Najwyższy wymiar kary może zostać orzeczony nie tylko w przypadku takich przestępstw, jak np. morderstwo/zabójstwo, lecz także innych, tj. apostazja, posiadanie narkotyków, przestępstwa gospodarcze itp. Amnesty International (AI) podkreśla, że ludzie są skazywani w Iranie na śmierć za niejasno lub zbyt szeroko sformułowane przestępstwa albo za czyny, które w ogóle nie powinny być określane, jako przestępstwa.^[25]

Ponadto najwyższy wymiar kary orzekany jest również wobec osób nieletnich. Np. na początku 2019 r. dwaj nastolatki zostali skazani na karę śmierci za rzekome popełnienie gwałtu. Według Amnesty International, proces w tej sprawie był prowadzony w niedopuszczalny sposób, w jego trakcie doszło do wielu nadużyć. Sądzeni nie mieli np. możliwości skontaktowania się z adwokatem lub opiekunem.^[26] Egzekucje osób nieletnich w Iranie nie są rzadkością. Według Amnesty International, w latach 1990-2018 w Iranie dokonano egzekucji 97 osób, które w chwili popełnienia przestępstwa nie miały ukończonych 18 lat. Ponad 90 innych osób było zagrożonych wykonaniem kary śmierci.^[27]

Według pozarządowych organizacji obrony praw człowieka w Iranie, władze irańskie nie podają do publicznej wiadomości dokładnej liczby osób, wobec których wykonały wyroki kary śmierci. Ich zdaniem 60% wszystkich egzekucji zostało przeprowadzonych w tajemnicy. Często też nie są podawane informacje, takie jak imię i nazwisko skazanej osoby, data jej egzekucji oraz przestępstwo, za jakie otrzymała najwyższy wymiar kary.^[28]

Z informacji dostarczonych przez Amnesty International wynika, że w 2023 r. w Iranie wykonanych zostało co najmniej 853 egzekucji, co stanowi wzrost o 48% w porównaniu z 2022 r., kiedy stracono 576 osób i wzrost o 172% w porównaniu z 2021 r., kiedy stracono 314 osób. Według AI rzeczywista liczba egzekucji jest prawdopodobnie wyższa, ponieważ władze irańskie nie zapewniają przejrzystości odnośnie liczby osób straconych każdego roku. Wśród 853 straconych osób było 821 mężczyzn, 24 kobiety i 8 osób, których płeć nie jest znana.^[29]

²⁴ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

²⁵ Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2019, 21.04.2020, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/1847/2020/en/>

²⁶ PolsatNews.pl, Nieletni straceni w Iranie. "Karę śmierci wykonano łamiąc międzynarodowe prawo", 30.04.2019, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-30/dwaj-nastolatki-straceni-w-iranie-o-tym-ze-czeka-ich-smierc-dowiedzieli-sie-przed-egzekucja/>

²⁷ PolsatNews.pl, Nieletni straceni w Iranie. "Karę śmierci wykonano łamiąc międzynarodowe prawo", 30.04.2019, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-30/dwaj-nastolatki-straceni-w-iranie-o-tym-ze-czeka-ich-smierc-dowiedzieli-sie-przed-egzekucja/>

²⁸ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2021 – Iran, 12.04.2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/iran>

²⁹ AI – Amnesty International (Author), "Don't let them kill us": Iran's relentless execution crisis since the 2022 uprising [MDE 13/7869/2024], <https://www.ecoi.net/en/document/2106602.html>

481 wyroków skazujących na najwyższy wymiar kary dotyczyło przestępstw narkotykowych; 292 wyroków kary śmierci zostało wydanych w związku z morderstwem; 38 egzekucji przeprowadzono z powodu zbyt ogólnych i niejasno sformułowanych zarzutów „wrogości wobec Boga” (moharebeh) i/lub „zepsucia na ziemi” (efsad-e fel-arz) oraz „zbrojnego buntu przeciwko państwo” (baghi); 22 wyroki skazujące zapadły w związku z gwałtem; 2 dotyczyły „apostazji” i „obrazy Proroka Islamu” (sabbo al-nabi); 1 dotyczył „cudzołóstwa”; a 16 dotyczyło przestępstw niewiadomych (AI nie posiada informacji). Osoby należące do mniejszości etnicznej Beludżów stanowiły 20% wszystkich egzekucji w Iranie (straconych zostało łącznie 172 Beludżów: 166 mężczyzn i 6 kobiet).^[30]

W 2023 r. egzekucje 853 osób miały miejsce w 30 z 31 ostanach Iranu, a mianowicie: Alborz (177 osób straconych), Sistan i Beludżystan (67), Kerman (66), Fars (57), Esfahan (49), Azerbejdżan Zachodni (46), Lorestan (42), Południowy Chorasán (42), Hormozgān (35), Khorasan-e Razavi (32), Markazi (28), Hamedan (25), Azerbejdżan Wschodni (21), Gilan (19), Kurdystan (18), Kermanshah (18), Ardabil (17), Chuzestan (16), Qazvin (12), Zanjan (12), Golestan (11), Kom (11), Kohgiluyeh i Boyer-Ahmad (7), Ilam (7), Yazd (6), Mazandaran (5), Teheran (3), Semnan (2), Północny Chorasán (1) i Bushehr (1).^[31]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

W Iranie nie toczą się obecnie działania zbrojne, w których uczestniczą wojska z innych krajów. Niemniej jednak w sąsiednich czy blisko położonych Iranu krajach nadal trwają konflikty zbrojne, w których w mniejszym lub większym stopniu zaangażowane są siły zbrojne i służby specjalne Iranu. Dodatkowo utrzymuje się wrogość między Iranem i Izraelem oraz napięcie militarne pomiędzy Iranem, Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej oraz innymi krajami na Bliskim Wschodzie.^{[32][33]}

Pod koniec 2023 r. doszło do zaostrzenia relacji pomiędzy Iranem a Izraelem, co miało związek z atakiem terrorystycznym na Izrael 7 października oraz rozpoczęciem wojny z Hamasem w Strefie Gazy.^[34] Izrael oskarżył Iran o wsparcie i inspirowanie działań Hamasu. Tymczasem według Teheranu Izraelczycy mieli wesprzeć przeciwników reżimu i współorganizować zamachy w Iranie: ten największy w Kermanie na południu Iranu, do którego doszło w dniu 3 stycznia 2024 r. (około 100 zabitych oraz 200 rannych; odpowiedzialność za niego wzięło Państwo Islamskie

³⁰ AI – Amnesty International (Author), “Don’t let them kill us”: Iran’s relentless execution crisis since the 2022 uprising [MDE 13/7869/2024], <https://www.ecoi.net/en/document/2106602.html>

³¹ AI – Amnesty International (Author), “Don’t let them kill us”: Iran’s relentless execution crisis since the 2022 uprising [MDE 13/7869/2024], <https://www.ecoi.net/en/document/2106602.html>

³² Rzeczpospolita, Syria-Iran. Sojusz silniejszy od innych. Sojusz krwi, 05.05.2023, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art38431461-syria-iran-sojusz-silniejszy-od-innych-sojusz-krwi>

³³ Warsaw Institute, Bliskowschodni rywale godzą się. Porozumienie Iranu i Arabii Saudyjskiej, 20.03.2023, <https://warsawinstitute.org/pl/bliskowschodni-rywale-godza-sie-porozumienie-iranu-arabii-saudyjskiej/>

³⁴ Onet Wiadomości, Dlaczego Iran i Izrael są zaprzysięgłymi wrogami? Wyjaśniamy historię konfliktu, 16.04.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/o-co-chodzi-w-konflikcie-iran-i-izrael-wyjasniamy-historie-konfliktu/4kb7pjf>

Prowincja Chorasán – Islamic State Khorasan Province ISKP) i szereg mniejszych, organizowanych przez Beludżów czy Kurdów. ^{[35][36][37]}

13 kwietnia 2024 r. Iran wystrzelił ponad 300 dronów i pocisków rakietowych w ataku na Izrael. Teheran oświadczył, że jest to odpowiedź na atak lotniczy Izraela na jego konsulat w Damaszku na początku miesiąca. Izrael i jego sojusznicy zestrzelili zdecydowaną większość z nich, zanim dotarły do izraelskiego terytorium. ^{[38][39]} Izrael zapowiedział odwet za irański atak rakietowy. Nocą z 18 na 19 kwietnia nad irańskim miastem Isfahan pojawiło się kilka obiektów i słychać było wybuchy. Wkrótce potem Iran ogłosił, że jego obrona przeciwlotnicza zestrzeliła kilka izraelskich dronów, które nie wyrządziły jednak szkód. ^[40]

Prowincja Sistan i Beludżystan jest miejscem sporadycznych starć między irańskimi siłami bezpieczeństwa a separatystami należącymi do mniejszości Beludżów. Są to m.in. takie organizacje, jak: Jaish al-Adl / Jaysh al-Adl (Armia Sprawiedliwości), Ansar al Furqan oraz Jundallah. Powyższe organizacje są odpowiedzialne za akty przemocy na terenie Iranu. Celem ich działań są przede wszystkim członkowie irańskich służb bezpieczeństwa i inni przedstawiciele rządu, jednak ofiarami bywają również cywile. ^{[41][42][43][44]} 18 stycznia 2024 r. siły zbrojne Pakistanu przeprowadziły naloty w prowincji Sistan i Beludżystan, których celem były grupy bojowników. ^[45]

Wciąż niebezpieczne jest **pogranicze: irańsko-irackie** (występuje tam duże zagrożenie atakami terrorystycznymi i często dochodzi do starć wojsk irańskich z bojówkami kurdyjskimi), irańsko-afgańskie i irańsko-pakistańskie (gdzie również dochodzi do starć (ostrzałów i bombardowań) przemytników narkotyków i bandytów ze służbami irańskimi). ^{[46][47]} Sytuacja jest szczególnie niestabilna w miastach Zahedan, Zabol i Mirjaweh. ^[48]

Na terenie Iranu działają ww. ugrupowania zbrojne należące do mniejszości Beludżów, bojówki plemienne oraz inne niezidentyfikowane organizacje militarne. ^[49]

³⁵ Tygodnik Powszechny, Iran i Izrael: skąd się wziął konflikt między nimi, co może z niego wyniknąć i czy oba kraje łączy tylko wrogość? 19.04.2024, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/iran-i-izrael-skad-sie-wzial-konflikt-miedzy-nimi-co-moze-z-niego-wyniknac-i-czy-oba-kraje-laczy>

³⁶ Defence24, Zamach w Iranie a groźba regionalizacji konfliktu [ANALIZA], 04.01.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/zamach-w-iranie-a-grozba-regionalizacji-konfliktu-analiza>

³⁷ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

³⁸ Onet Wiadomości, Dlaczego Iran i Izrael są zaprzysięgłymi wrogami? Wyjaśniamy historię konfliktu, 16.04.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/o-co-chodzi-w-konflikcie-iran-i-izrael-wyjasniamy-historie-konfliktu/4kb7pjf>

³⁹ Rzeczpospolita, "Jerusalem Post": Izrael wysłał jasny sygnał Iranowi. Cel nie był przypadkowy, 19.04.2024, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art40206521-jerusalem-post-izrael-wyslal-jasny-sygnal-iranowi-cel-nie-byl-przypadkowy>

⁴⁰ DW, Amerykańskie media: Izrael uderzył na cel w Iranie, 19.04.2024, <https://www.dw.com/pl/ameryka%20skie-media-izrael-uderzy%20-na-cel-w-iranie/a-68865935>

⁴¹ Jamestown Foundation, Iran's Fuel Smuggling Paranoia in the Baluchistan Border Region; Terrorism Monitor Volume: 19 Issue: 5, 12.03.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2049635.html>

⁴² Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Iran Hangs Ethnic Baluchi At Center Of UN Pleas For 'Review', 30.01.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2044433.html>

⁴³ Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report Iran, 29.04.2020, <https://www.ecoi.net/en/document/2029485.html>

⁴⁴ The Defence Post, Al-Qaeda linked Ansar al-Furqan claims deadly car bombing in Iran's southeast port city Chabahar, 06.12.2018, <https://thedefensepost.com/2018/12/06/iran-car-bomb-chabahar-sistan-and-balochistan/>

⁴⁵ GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

⁴⁶ GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

⁴⁷ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

⁴⁸ GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

⁴⁹ ACLED, 01.01.2022-21.07.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

(por. opracowanie WIKP dot. sytuacji Beludżów w Iranie nr DPU-WIKP-424/218/2021) W 2024 r. Jaish al Adl (Armia Sprawiedliwości) beludżyjska salaficko-dżihadzka bojówka, przeprowadzała ataki na irańskie siły bezpieczeństwa w południowo-wschodnim Iranie. ^{[50][51][52]} Wcześniej – w styczniu 2024 r. Iran wystrzelił rakiety i drony w pakistańską prowincję Beludżystan. Celem tego ataku była ww. organizacja. Jaish al-Adl jest odgałęzieniem pakistańskiej Jundullah, innej grupy mającej historię ataków w południowo-wschodnich irańskich prowincjach Sistan i Beludżystan. ^[53]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

W Iranie nie obowiązuje obecnie ustawodawstwo nadzwyczajne.

WPŁYW KONFLIKTU NA SYTUACJĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

Jak wynika z danych ACLED, w okresie od 01.01.2023 do 31.03.2023 r., w 360 incydentach bezpieczeństwa z udziałem cywilów zginęły co najmniej 203 osoby. ^[54]

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Kerman	8	103
Sistan and Baluchestan	76	52
Kurdistan	46	14
Kermanshah	25	9
Fars	12	6
West Azerbaijan	29	4
Ilam	11	3
Suma	360	203

Źródło: Acled ^[55]

Do największej liczby zdarzeń doszło w prowincji Sistan i Beludżystan (76 incydentów, 52 ofiary cywilne) oraz Kurdystanie (46 zdarzeń, 14 ofiar cywilnych).

⁵⁰ ISW, Iran Update, April 4, 2024, <https://understandingwar.org/backgrounder/iran-update-april-4-2024>

⁵¹ BAMF – Federal Office for Migration and Refugees (Germany), Briefing Notes (KW15/2024), 08.04.2024m <https://www.ecoi.net/en/document/2107081.html>

⁵² ISW, Iran Update, April 4, 2024, <https://understandingwar.org/backgrounder/iran-update-april-4-2024>

⁵³ VOA, Iran Targets Terror Outfit Jaish Al-Adl Inside Pakistan, 17.01.2024, <https://www.voanews.com/a/iran-targets-terror-outfit-jaish-al-adl-inside-pakistan/7444873.html>

⁵⁴ ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁵ ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Jednak największa liczba osób zginęła w prowincji Kerman – 103 osoby (miał tam m.in. miejsce zamach terrorystyczny, w którym zginęło około 100 osób).^[56]

Największą liczbę ofiar spowodowały działania Państwa Islamskiego (97 zabitych cywilów), niezidentyfikowanych grup zbrojnych (26 ofiar), policji (25 ofiar), wojska Iranu (20 ofiar) oraz straży granicznej (13 ofiar).^[57]

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

Nie dotyczy.

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

Nie dotyczy.

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Nie dotyczy.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Nie dotyczy.

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

W Iranie zdarzały się w ostatnich latach ataki terrorystyczne. Zagrożenie zamachem utrzymuje się również w chwili obecnej. Ataki terrorystyczne mogą właściwie zdarzyć się wszędzie, również w stolicy Teheranie. Możliwe cele ataków obejmują: ambasady, hotele, miejsca kultu, budynki rządowe, defilady wojskowe i lokalizacje wojskowe, możliwe do zidentyfikowania zachodnie firmy itp.^[58]

Dnia 13 sierpnia 2023 r. w ataku terrorystycznym na szyicką świątynię muzułmańską w irańskim mieście Sziraz w południowym Iranie jedna osoba zginęła, a 8 zostało rannych.^[59]

W zamachu terrorystycznym, do którego doszło 3 stycznia 2024 r. w Kermanie, zginęło ok. 100 osób, a ponad 200 zostało rannych. Miał on miejsce w okolicach cmentarza, na którym jest pochowany gen. Kassem Sulejmani, w czwartą rocznicę zabicia go przez USA na lotnisku w Bagdadzie. Do eksplozji doszło w trakcie

⁵⁶ ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁷ ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁸ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

⁵⁹ GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

trwających tam uroczystości z tym związanych. ^[60] Do zorganizowania ataku przyznało się Państwo Islamskie Prowincja Chorasán – Islamic State Khorasan Province (ISKP). ^[61]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Zagrożenie porwaniami występuje w obszarach przygranicznych Iranu. ^[62]

W 2023 r. oraz na początku 2024 r. w Iranie odnotowano wiele odizolowanych przypadków przemocy oraz pozaprawnych zabójstw, których ofiarami była ludność cywilna. Ich sprawcami byli funkcjonariusze irańskiej policji oraz sił zbrojnych, jak również członkowie niezidentyfikowanych grup zbrojnych i Państwa Islamskiego. ^[63]

Od początku 2023 r. do 31 marca 2024 r. w wyniku działań irańskich sił zbrojnych, policji, straży granicznej, Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, strażników więziennych, służb wywiadowczych śmierć poniosło około 70 osób. Szczególnie dużą grupę wśród osób zabitych przez wojsko Iranu stanowili Beludźowie zajmujący się przemytem. Zagrożeniem dla cywilów są również organizacje zbrojne. W wyniku ich działań w ww. okresie zginęło około 30 osób cywilnych. ^[64]

Ponadto według obserwatorów międzynarodowych, władze irańskie rekrutują, często pod przymusem, zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci, do proirańskich bojówek walczących w Syrii (często wywodzących się również spośród uchodźców afgańskich). Wspierają również finansowo inne oddziały wykorzystujące dzieci-żołnierzy do walk zbrojnych w Syrii, Iraku i Jemenie. ^[65]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W Iranie okresowo dochodzi do wzmożonych demonstracji i protestów, głównie o podłożu społecznym oraz politycznym. Zdarza się, że przybierają gwałtowną postać. ^[66]

We wrześniu 2022 r. w wielu miastach i miasteczkach Iranu wybuchły protesty. ^[67] Falę demonstracji i starć policji z manifestującymi w kilku miastach Kurdystanu, a także w Teheranie, Isfahanie, i innych miejscowościach, bezpośrednio wywołała śmierć młodej Kurdyjki Mahsy Amini, która została aresztowana przez policję obyczajową za nieprawidłowe nałożenie hidżabu. Z powodu pobicia przez policję

⁶⁰ Defence24, Zamach w Iranie a groźba regionalizacji konfliktu [ANALIZA], 04.01.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/zamach-w-iranie-a-grozba-regionalizacji-konfliktu-analiza>

⁶¹ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

⁶² GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

⁶³ ACLED, 01.01.2022-21.07.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁶⁴ ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁶⁵ US Department of State, 2022 Trafficking in Persons Report: Iran, 2022, <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/iran/>

⁶⁶ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

⁶⁷ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

dziewczyna zapadła w śpiączkę, a następnie zmarła w szpitalu w Teheranie.^[68] (por. opracowanie WIKP dotyczące ww. wydarzeń nr WIKP-424/75/2023 z dnia 20.02.2023)

Fakt ten, w opinii komentatorów, przyczynił się do wybuchu narastającego od kilkunastu miesięcy czy nawet lat napięcia społecznego, głównie z powodu kryzysu gospodarczego, bezkarności służb irańskich w czasie pacyfikacji wcześniejszych protestów społecznych oraz dystrybucji w Internecie nagrań video z ich przebiegu.^[69]

Według danych z kwietnia 2023 r., w wyniku trwających od 16 września 2022 r. protestów zabitych zostało co najmniej 537 demonstrantów, w tym blisko 50 dzieci.^{[70][71][72][73][74]} Szacuje się, że do początku stycznia 2023 r. władze Iranu zatrzymały ponad 20 tys. osób, a spośród nich 110 postawiły zarzuty mogące spowodować wydanie wyroku kary śmierci (dot. „wrogości wobec Boga”, „działań przeciwko bezpieczeństwu narodowemu” czy „szpiegostwa na rzecz obcych państw”).^{[75][76]}

Według grup praw człowieka, irańskie siły bezpieczeństwa zatrzymały setki osób w Sistanie i Beludżystanie podczas protestów na południowym wschodzie kraju, które miały miejsce w pierwszą rocznicę demonstracji z września 2022 r. Wśród zatrzymanych zidentyfikowanych zostało 121 osób, w tym 38 nieletnich.^[77]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Na obszarach granicznych z Afganistanem i Pakistanem, w tym w prowincji Sistan-Beludżystan oraz prowincji Kerman, na wschód od miasta Bam, działają handlarze narkotyków i bandyci. Regularnie dochodzi tam do gwałtownych incydentów, w tym starć z użyciem broni palnej między siłami bezpieczeństwa a handlarzami narkotyków. Poza tymi obszarami poziom przestępczości z użyciem przemocy jest stosunkowo niski, zdarzają się jednak drobne przestępstwa.^[78]

⁶⁸ Hrana.org, Report on the Third Day of Nationwide Protests Following Mahsa Amini's Death, 20.09.2022, <https://www.en-hrana.org/report-on-the-third-day-of-nationwide-protests-following-mahsa-aminis-death/>

⁶⁹ Nytimes.com, Protests Intensify in Iran Over Woman Who Died in Custody, 22.09.2022, <https://www.nytimes.com/2022/09/21/world/europe/iran-protests-mahsa-amini.html>

⁷⁰ Iran International, Nearly 100 Kurdish Citizens Arrested In Iran In Two Weeks: Rights Group, 17.01.2023, <https://www.iranintl.com/en/202301175971>

⁷¹ Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Iranian Rights Groups Say Dozens Killed In Kurdish Region In Police Crackdown, 23.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2082537.html>

⁷² Amnesty International (AI), Iran: Killings of children during youthful anti-establishment protests, 09.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083678.html>

⁷³ Eska.pl, Krwawe protesty w Iranie. Zabito ponad 300 demonstrantów, w tym ponad 40 dzieci! 24.11.2022, <https://www.eska.pl/wiadomosci/krwawe-protesty-w-iranie-zabito-ponad-300-demonstrantow-w-tym-ponad-40-dzieci-aa-fUNZ-EtCW-avKr.html>

⁷⁴ VOA, At Least 537 Killed in Iran Protest Crackdown, Rights Group Says, 04.04.2023, <https://www.voanews.com/a/at-least-537-killed-in-iran-protest-crackdown-rights-group-says/7036125.html>

⁷⁵ Rzeczpospolita, Iran: Amnestia dla 22 tys. uczestników antyrządowych protestów, 13.03.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38114501-iran-amnestia-dla-22-tys-uczestnikow-antyrzadowych-protestow>

⁷⁶ Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), At least 522 Have Died in Iran Protests, Human Rights Report Says, 15.01.2023, <https://www.rferl.org/a/iran-protests-death-count-human-rights-report/32224340.html>

⁷⁷ Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Hundreds Of Iranian Protesters Detained After Marking Anniversary Of Bloody Crackdown, 03.10.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2098351.html>

⁷⁸ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

Iran jest określany jako kraj pochodzenia oraz kraj tranzytowy dla ofiar handlu ludźmi. Do grup szczególnie narażonych na handel ludźmi należą mniejszości etniczne oraz religijne, populacje uchodźców i migrantów, osoby LGBTQI+ oraz kobiety i dzieci. ^[79]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Z informacji zawartych w raporcie amerykańskiego Departamentu Stanu wynika, że obowiązujące w Iranie prawo zapewnia swobodę przemieszczania się, podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji obywateli, a rząd na ogół respektuje te prawa. Wyjątek w tym zakresie stanowią osobne procedury dotyczące kobiet. Ograniczenia w dostępie do ww. praw dotyczą także migrantów, w szczególności Afgańczyków oraz Irakijczyków. ^[80]

Art. 33 konstytucji Iranu stanowi m.in. że nikt nie może być pozbawiony prawa do zamieszkania/przebywania w wybranym przez siebie miejscu (z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez prawo). Wprowadzone przez władzę wyjątki, o których mowa powyżej, dotyczą ograniczeń w przemieszczaniu się do niektórych prowincji bez specjalnego zezwolenia i odnoszą się do takich grup, jak uchodźcy oraz osoby objęte nadzorem ze względów bezpieczeństwa (głównie w związku z toczącymi się w ich sprawach śledztwami bądź postępowaniami sądowymi). Zdarzają się jednak także przypadki obejmowania zakazami podróży zagranicznych i konfiskaty paszportów dziennikarzom, naukowcom, politykom opozycji, działaczom na rzecz praw człowieka, kobietom oraz artystom. ^{[81][82]}

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Irańczycy korzystają z możliwości przemieszczania się, a duża część społeczeństwa migruje z prowincji do dużych miast w poszukiwaniu zatrudnienia. Iran jest krajem, w którym przeważa ludność miejska (77% populacji), dlatego dominującym modelem migracji wewnętrznych w Iranie jest migracja miejsko-miejska. Chociaż poziom migracji ze wsi do miast nie jest wysoki (współczynnik tempa urbanizacji: wynosi 1,32%) liczba mieszkańców miast stopniowo wzrasta. ^{[83][84][85]} Dzieje się tak jednak nie tylko z powodu migracji do miast, ale również w związku z przekształcaniem

⁷⁹ US Department of State, 2023 Trafficking in Persons Report: Iran, 15.07.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2093604.html>

⁸⁰ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2020 – Iran, 30.03.2021, <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/iran/>

⁸¹ Freedom House, Freedom in the World 2021 - Iran, 24.02.2022, <https://freedomhouse.org/country/iran/freedom-world/2022>

⁸² Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, DFAT Country Information Report Iran, 22.04.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2029778.html>

⁸³ UNFPA, Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PXnwbmzhVjoJ:https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout-report-on-internal-migration-v.01-en_1.pdf&cd=14&hl=pl&ct=clnk&gl=pl&client=firefox-b-e

⁸⁴ CIA, The World Factbook. Iran, 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>

⁸⁵ Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>

obszarów wiejskich w miasta lub integrowaniem obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi. ^[86]

Relokacja wewnętrzna jest znacznie łatwiejsza dla mężczyzn oraz rodzin niż dla samotnych kobiet, które mogą spotkać z tego powodu trudności urzędowe i społeczne (zwłaszcza w regionach wiejskich).^[87] Zamężne kobiety nie mogą podróżować poza granice kraju bez uprzedniej zgody swoich mężów.^[88] Z tego powodu, w przypadku rodzin, mężczyźni zazwyczaj jako pierwsi migrują do miast, starając się znaleźć zatrudnienie. ^[89]

WEWNĘTRZNI UCHODŹCY

Szacuje się, że w 2021 r. około 41 000 Irańczyków zostało przesiedlonych z powodu suszy, burz piaskowych, powodzi i degradacji gleby. Prowincje najbardziej dotknięte migracją klimatyczną to Chuzestan, Lorestan, Isfahan, Hamedan, Kerman, Yazd oraz Sistan i Beludżystan. ^[90]

Okolo 90 920 osób zostało wewnętrznie przesiedlonych w prowincji Azerbejdżan Zachodni z powodu dwóch trzęsień ziemi, które wystąpiły w odstępie 10 dni w dniach 18 i 28 stycznia 2023 r. ^[91]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Diaspora irańska jest obecna na Bliskim Wschodzie, a także w Europie Zachodniej, Ameryce Północnej i Australii. Oficjalne dane nie są dostępne, jednak uważa się, że od 1950 r. Iran opuściło do 1 miliona Irańczyków. Szacuje się, że łącznie z ich potomkami urodzonymi poza Iranem, irańska diaspora może liczyć około 3 milionów osób. Mówi się, że około 500 000 Irańczyków mieszka w regionie metropolitalnym Los Angeles, stąd przydomek „Tehrangeles”, gdzie irańska społeczność jest znana z sukcesów finansowych. ^[92]

PODSUMOWANIE

Iran jest konstytucyjną republiką islamską z religijnym systemem sprawowania rządów, gdzie najwyższą władzę w państwie sprawuje przedstawiciel władz religijnych – Najwyższy Przywódca, Ajatollah. Islam szyicki jest oficjalną religią, a prawo islamskie podstawą systemu prawnego w Iranie.

⁸⁶ UNFPA, Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PXnwbmzhVjoJ:https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout_-_report_on_internal_migration-v.01-en_1.pdf&cd=14&hl=pl&ct=clnk&gl=pl&client=firefox-b-e

⁸⁷ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

⁸⁸ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2021 – Iran, 12.04.2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/iran>

⁸⁹ Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>

⁹⁰ MEI, Iran's growing climate migration crisis, 30.10.2023, <https://www.mei.edu/publications/irans-growing-climate-migration-crisis>

⁹¹ IDMC, Iran, Islamic Republic of, <https://www.internal-displacement.org/countries/iran>

⁹² Integral Human Development, Iran, <https://migrants-refugees.va/country-profile/iran/>

W Iranie nie toczą się obecnie działania zbrojne w rozumieniu międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego, chociaż od początku roku terytorium Iranu jest celem sporadycznych raketowych ataków odwetowych ze strony innych państw. Na terenie Iranu działają jednak ugrupowania zbrojne należące do mniejszości Beludżów, bojówki plemienne oraz inne niezidentyfikowane organizacje militarne. Pomimo to liczba ofiar cywilnych pozostaje niewielka i nie stwierdza się powszechnego zagrożenia dla ludności cywilnej.

Iran jest krajem, w którym jest orzekana oraz wykonywana kara śmierci. Na karę śmierci skazuje się również osoby nieletnie. W 2023 r. odnotowano rekordowy wzrost liczby egzekucji.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED, 01.01.2022-21.07.2023, <https://acleddata.com/dashboard/dashboard>
2. ACLED, Dashboard. Iran, 01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/dashboard>
3. ACLED, Regional Overview: Middle East 12-18 June 2021, 23.06.2021, <https://acleddata.com/2021/06/23/regional-overview-middle-east12-18-june-2021/>
4. AI – Amnesty International (Author), “Don’t let them kill us”: Iran’s relentless execution crisis since the 2022 uprising [MDE 13/7869/2024], <https://www.ecoi.net/en/document/2106602.html>
5. Al Jazeera, 11.09.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/iranians-head-polls-delayed-runoff-parliamentary-vote-200911072447463.html>
6. Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2019, 21.04.2020, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/1847/2020/en/>
7. Amnesty International (AI), Iran: Killings of children during youthful anti-establishment protests, 09.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083678.html>
8. Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade, Smartraveller Iran, 22.04.2024, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>
9. BAMF – Federal Office for Migration and Refugees (Germany), Briefing Notes (KW15/2024), 08.04.2024m <https://www.ecoi.net/en/document/2107081.html>
10. BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>
11. BBC, Iran elections: Record low turnout in polls as hardliners win, 04.03.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>
12. Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report Iran, 29.04.2020, <https://www.ecoi.net/en/document/2029485.html>
13. Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>
14. CIA, The World Factbook. 15.04.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>
15. Defence24, Zamach w Iranie a groźba regionalizacji konfliktu [ANALIZA], 04.01.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/zamach-w-iranie-a-grozba-regionalizacji-konfliktu-analiza>

16. DW, Amerykańskie media: Izrael uderzył na cel w Iranie, 19.04.2024, <https://www.dw.com/pl/ameryka%84skie-media-izrael-uderzy%82-na-cel-w-iranie/a-68865935>
17. Eroactiv, Wybory w Iranie z najniższą frekwencją w historii. Irańczycy zbojkotowali głosowanie, 02.03.2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>
18. Eska.pl, Krwawe protesty w Iranie. Zabito ponad 300 demonstrantów, w tym ponad 40 dzieci! 24.11.2022, <https://www.eska.pl/wiadomosci/krwawe-protesty-w-iranie-zabito-ponad-300-demonstrantow-w-tym-ponad-40-dzieci-aa-fUNZ-EtCW-avKr.html>
19. Forsal, Wybory parlamentarne w Iranie. Najniższa frekwencja w historii?, 02.03.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9446554,wybory-parlamentarne-w-iranie-najnizsza-frekwencja-w-historii.html>
20. Freedom House, Freedom in the World 2021 - Iran, 24.02.2022, <https://freedomhouse.org/country/iran/freedom-world/2022>
21. Frekwencja wyniosła ok. 49% i była najniższa od 1979 r. Duży też był odsetek wrzuconych do urn pustych kart do głosowania, cyt. za: BBC, Iran's Ebrahim Raisi: The hardline cleric who became president, 05.08.2021, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57421235>
22. GOV.UK, Foreign travel advice – Iran, 19.04.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>
23. Hrana.org, Report on the Third Day of Nationwide Protests Following Mahsa Amini's Death, 20.09.2022, <https://www.en-hrana.org/report-on-the-third-day-of-nationwide-protests-following-mahsa-aminis-death/>
24. IDMC, Iran, Islamic Republic of, <https://www.internal-displacement.org/countries/iran>
25. Integral Human Development, Iran, <https://migrants-refugees.va/country-profile/iran/>
26. Iran International, Nearly 100 Kurdish Citizens Arrested In Iran In Two Weeks: Rights Group, 17.01.2023, <https://www.iranintl.com/en/202301175971>
27. ISW, Iran Update, April 4, 2024, <https://understandingwar.org/backgrounder/iran-update-april-4-2024>
28. Jamestown Foundation, Iran's Fuel Smuggling Paranoia in the Baluchistan Border Region; Terrorism Monitor Volume: 19 Issue: 5, 12.03.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2049635.html>
29. MEI, Iran's growing climate migration crisis, 30.10.2023, <https://www.mei.edu/publications/irans-growing-climate-migration-crisis>
30. Minority Rights Group International, World Directory of Minorities and Indigenous People, Iran, 12.2017, <https://minorityrights.org/country/iran/>

31. Nytimes.com, Protests Intensify in Iran Over Woman Who Died in Custody, 22.09.2022, <https://www.nytimes.com/2022/09/21/world/europe/iran-protests-mahsa-amini.html>
32. Onet Wiadomości, Dlaczego Iran i Izrael są zaprzysięgłymi wrogami? Wyjaśniamy historię konfliktu, 16.04.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/o-co-chodzi-w-konflikcie-iran-i-izrael-wyjasniamy-historie-konfliktu/4kb7pjf>
33. PolsatNews.pl, Nieletni straceni w Iranie. "Karę śmierci wykonano łamiąc międzynarodowe prawo", 30.04.2019, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-30/dwaj-nastolatki-straceni-w-iranie-o-tym-ze-czeka-ich-smierc-dowiedzieli-sie-przed-egzekucja/>
34. Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), At least 522 Have Died in Iran Protests, Human Rights Report Says, 15.01.2023, <https://www.rferl.org/a/iran-protests-death-count-human-rights-report/32224340.html>
35. Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Hundreds Of Iranian Protesters Detained After Marking Anniversary Of Bloody Crackdown, 03.10.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2098351.html>
36. Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Iran Hangs Ethnic Baluchi At Center Of UN Pleas For 'Review', 30.01.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2044433.html>
37. Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Iranian Rights Groups Say Dozens Killed In Kurdish Region In Police Crackdown, 23.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2082537.html>
38. Rzeczpospolita, "Jerusalem Post": Izrael wysłał jasny sygnał Iranowi. Cel nie był przypadkowy, 19.04.2024, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art40206521-jerusalem-post-izrael-wyslal-jasny-sygnal-iranowi-cel-nie-byl-przypadkowy>
39. Rzeczpospolita, Iran: Amnestia dla 22 tys. uczestników antyrządowych protestów, 13.03.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38114501-iran-amnestia-dla-22-tys-uczestnikow-antyrzadowych-protestow>
40. Rzeczpospolita, Syria-Iran. Sojusz silniejszy od innych. Sojusz krwi, 05.05.2023, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art38431461-syria-iran-sojusz-silniejszy-od-innych-sojusz-krwi>
41. The Defence Post, Al-Qaeda linked Ansar al-Furqan claims deadly car bombing in Iran's southeast port city Chabahar, 06.12.2018, <https://thedefensepost.com/2018/12/06/iran-car-bomb-chabahar-sistan-and-balochistan/>
42. Tygodnik Powszechny, Iran i Izrael: skąd się wziął konflikt między nimi, co może z niego wyniknąć i czy oba kraje łączy tylko wrogość? 19.04.2024, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/iran-i-izrael-skad-sie-wzial-konflikt-miedzy-nimi-co-moze-z-niego-wyniknac-i-czy-oba-kraje-laczy>
43. UNFPA, Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PXnwbmzhVjoJ:>

https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout_report_on_internal_migration-v.01-en_1.pdf&cd=14&hl=pl&ct=clnk&gl=pl&client=firefox-b-e

44. US Department of State, 2022 Trafficking in Persons Report: Iran, 2022, <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/iran/>
45. US Department of State, 2023 Trafficking in Persons Report: Iran, 15.07.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2093604.html>
46. US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2021 – Iran, 12.04.2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/iran>
47. US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2020 – Iran, 30.03.2021, <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/iran/>
48. USDOS – US Department of State, 2022 Report on International Religious Freedom: Iran, 15.05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091857.html>
49. VOA, At Least 537 Killed in Iran Protest Crackdown, Rights Group Says, 04.04.2023, <https://www.voanews.com/a/at-least-537-killed-in-iran-protest-crackdown-rights-group-says/7036125.html>
50. VOA, Iran Targets Terror Outfit Jaish Al-Adl Inside Pakistan, 17.01.2024, <https://www.voanews.com/a/iran-targets-terror-outfit-jaish-al-adl-inside-pakistan/7444873.html>
51. Warsaw Institute, Bliskowschodni rywale godzą się. Porozumienie Iranu i Arabii Saudyjskiej, 20.03.2023, <https://warsawinstitute.org/pl/bliskowschodni-rywale-godza-sie-porozumienie-iranu-arabii-saudyjskiej/>
52. Warsaw Institute, Irańska scena polityczna, 24.06.2021, <https://warsawinstitute.org/pl/iranska-scena-polityczna/>